

SZÖRÉNYI LÁSZLÓ

Mozzanatok Marche tartomány és Magyarország történelmi és kulturális kapcsolataiból

Az Adria partján fekvő olasz tartomány igencsak bővelkedik magyar történelmi és művészeti emlékekben. A tartomány fővárosában, Anconában például a székesegyház egyik legszebb kápolniját egy magyar származású püspök avatta fel a 13. század végén. A ferences mozgalom magyarországi elterjedésében, amelynek eredménye az első magyar nyelvű kódex, a Jókai-kódex is, marchei ferencesek játszották a főszerepet. Montaltóban született, és Ascoliban nevelkedett Mátyás humanista udvarának nagy történetírója, Antonio Bonfini, aki magyar nemességet is kapott, és Óbudán van eltemetve. (A könyvben ünnepelt Lázár István sokat kutatta Bonfinit, életét és műveit, Ascoliban még egy olasz nyelvű könyvet is megjelentetett róla 1993-ban, 2018-ban pedig Bonfini és Mátyás kapcsolatáról írt szintén olasz nyelvű, egy Montaltóban tartott konferencián elmondott, és Teramóban publikált tanulmányt.) Győzhetnénk még sorolni a főbb helyeket a tartományban, amelyek közül feltétlenül a legfontosabb Loreto, amelynek kincstára sok magyar emléket is őriz, valamint II. Rákóczi Ferenc is elzarándokolt oda, továbbá Recanati, amelyhez az ott tanító Bonfinin kívül a Magyarországról is sokat író Leopardi, valamint Babitsnak egy híres verse is kapcsolódik. A tartományból származó Márkai Szent Jakab egy ereklyéjét pedig egyenesen Szegeden őrzik a Hunyadi János által építtetett gótikus ferences templomban.

Kulcsszavak: Marche tartomány, Bonfini, Leopardi, Loreto, II. Rákóczi Ferenc, Babits Mihály

Az Adria partján fekvő Marche mindig sokrétű kapcsolatban állott Magyarországgal, hiszen ezt a földrajzi fekvés már önmagában determinálta. A 11. század végén, 12. század elején, amikor a Magyar Királyság megszerzi Horvátországot és Dalmáciát, létrejön a közvetlen, a tengeren átvezető kontaktus lehetősége is. Azt hiszem, hogy ha futó szemlét tartunk egyes marchei városok történelmi emlékei felett – igénybe véve Florio Banfi 1942-ben publikált *Ricordi ungheresi in Italia* című nagy jelentőségű könyvét –, akkor részletesebben is meg tudjuk mutatni, hogy tulajdon-

képpen milyen típusú kapcsolatok rejtőztek a hajdani művelődési, vallási, kereskedelmi, politikai mozzanatok mögött, amelyeknek lecsapódása egy-egy sírfelirat vagy mőtárgy.¹

Anconában, a katedrálisban, az altemplomnak a Feszületről elnevezett kápolnájában található Niccolò dei Ungarinak, Ancona 1299 és 1326 között kormányzó püspökének síremléke. A szép sírkő teljes püspöki díszben ábrázolja a főpapot, akire még egy másik vésett kő is emlékeztet a templomban, jelenleg Mária mennybemenetelének kápolnájában, ám eredetileg a Pietà oltárt magában foglaló kápolnában volt, ezt azonban később lebontották. A tábla felirata szerint 1306-ban éppen ez a püspök karácsony napján építtette és szentelte fel ezt a kápolnát. Azt is megtudjuk a feliratból, hogy minorita volt.

Marche – és itt az előbbi kő célzását mindjárt felhasználjuk – ferencesei mindig igen szoros kapcsolatban állottak Magyarországgal. A legelső, teljesen magyar népnyelven, vagyis nem latinul írott magyarországi könyv, az ún. Jókai-kódex, amely Szent Ferenc legendáit tartalmazza, olyan, nagyrészt Marchéban keletkezett latin legendaváltozatokra támaszkodik, amelyekre a *Fioretti* is.² Később azonban más hittérítési, illetve missziós szerep jutott igen sok marchei ferencesnek, mint arról a római Propaganda Fide levéltára tanúskodik, amelyet ebből a szempontból az utóbbi időben kezdenek feltárni magyar egyháztörténészek. A megsemmisítő mohácsi vereség után, de főleg 1541-től, miután Buda, az ország fővárosa is török kézre került, a világi papság és természetesen a püspökök is kénytelenek voltak elmenekülni a török által megszállt és egyre táguló területről és a meg nem szállt országrészekben keresni menedéket. A török azonban, ha nem is nézte jó szemmel, de legalább megtűrte a ferences misszionáriusok tevékenységét a hódoltsági területen. Ezért a Propaganda Fide főleg a 17. századtól igen nagy számban küldött Magyarországon ezen vidékeire részben marchei, részben bosnyák ferenceseket – ez utóbbiak is egyébként hazájukból menekülve sokszor éppen Marchéban találtak menedéket, vagy itt nyertek iskoláztatást. Az általuk küldött rendkívül színes és adatokban gazdag levelek felbecsülhetetlen forrást jelentenek a magyar művelődéstörténet számára. Aktivitásuk pedig nem kisebb eredménnyel járt, mint hogy az általuk lelkiileg gondo-

¹ BANFI (1942); újabb, kiegészített kiadása: BANFI (2005a); magyar fordítása: BANFI (2005b).

² SZÖRÉNYI (1996).

zott vidékeken döntő módon hozzájárultak a lakosság vallási, nemzeti és nyelvi megmaradásához.³

Ascoli Picenóban járván a városi múzeum, illetve a Palazzo Comunale kertjében találjuk Antonio Bonfini mellszobrát, amelyet Farkas Zoltán szobrász készített Domenico Festegli gróf megbízásából, és Budapest ajándékozott Ascoli Picenónak 1935-ben.⁴ A Montaltóban, Ascolitól északra született neves humanista történetíró, aki Ascoliban nyerte ki-képzését és műveltségét, ma is eleven emléket, sőt mondhatni kultuszt élvez mind kis szülővárosában, mind magában Ascoliban. Montaltóban a szülei házául szolgált palota, ahol ő is világra jött, ma is áll és részben már helyreállították; és áll a gyönyörű templom is, ahol megkeresztelték, ahol egyik korábbi őse freskókat festett, valamint ahol később igen magas kort megért, szent éltű apáca leányát eltemették.

A kerek számú évforduló, 1935 körül is több kiadvány tisztelgett Bonfini előtt Ascoliban, illetve Montaltóban. Legújabban pedig a város felvette a kapcsolatot a szegedi egyetemmel, ahol egy akkor fiatal kutató, Lázár István kezdett foglalkozni és foglalkozik most is Bonfinival. A város támogatta is egy olasz nyelvű könyvének kiadását.⁵ Bonfini egészen döntő hatással volt a magyar történetírássra. Sőt mondhatni azt, hogy az európai történetírássra is, amennyiben az a magyar történelemre nézve keresett adatokat vagy forrásokat.

Ugyanis Bonfini hatalmas művét (*Rerum Ungaricarum Decades*) használták forrásként Európában, amelynek kiadását ő már nem érthette meg, hiszen Mátyás utódjának, II. Ulászló királynak udvarában halt meg Budán mint magyar nemes. Munkáját csak jóval később Zsámboky János nyomtatta ki. Őt követte azonban egészen a 19. századi pozitivisták történetírásáig minden történetíró, mert egyrészt kiválóan foglalta össze a középkori krónikákat, másrészt ezeknek adatait beleillesztette a humanista tudományosság olyan kliséi közé – mind világtörténelmi, mind földrajztudományi, mind ókortörténelmi szempontból –, amelyek művét használhatóvá és elfogadhatóvá tették Európa-szerte. A magyar

³ MOLNÁR (2019a), továbbá: MOLNÁR (2019b).

⁴ CSORBA (2010).

⁵ LÁZÁR (1993). – LÁZÁR István azóta is sokat foglalkozott Bonfinival, ezek közül most azt a tanulmányát szeretném kiemelni, amely egy Montalto delle Marchéban rendezett konferencián hangzott el, amely konferencián nekem is volt szerencsém részt venni: LÁZÁR (2018).

nép eredetének hun eredetmítoszát ugyanúgy alátámasztotta az ő tekintélye, mint például a Hunyadi-háznak a római köztársaság-kori Corvinus családtól való fiktív leszármaztatását. Ezekre az eszközökre leginkább azért volt Bonfininek szüksége, mert történetfilozófiájának lényege az újjászületés hirdetése. Ahogyan az Attila alatt egykori világbíró magyar nép újjá tudott születni és hatalmas, erős birodalmat fenntartani Mátyás alatt, ugyanúgy ezt a hajdani dicsőséget, illetve annak újjászületését jelképezi a Hunyadi-ház eredetmondája a hajdani dicső római családból, amely azután eltűnik Itáliából, Daciában lappang, századokra elfelejtik, de aztán a kiváló és világhírű hadvezérben, Hunyadi Jánosban újjászületik, fiában pedig trónra is kerül, így az újjászületett ország és az újjászületett dinasztia találkozik.

Ha Bonfini szülőhelyének emléke már úgyszólván a magyar humanizmus, illetve Mátyás korát vetítette elénk, talán itt érdemes tárgyalni az egyik legkülönösebb epizódot, amely összefűzi Magyarországot Marchéval. Mátyás mindig erőteljesen belebonyolódott az egyes olasz államok ügyeibe. Különleges színt akkor öltött ez a beavatkozás, amikor szoros rokoni kapcsolatba került a nápolyi uralkodóházzal, ugyanis elvette Ferrante király leányát, Beatrice D'Aragonát. A törökök pedig folyamatosan fenyegették a nápolyi király birtokait. Tudjuk azt például, hogy Otrantót is elfoglalták egyszer, és csak a Mátyás által küldött, Magyar Balázs által vezetett felmentő sereg tudta őket onnan kiverni.⁶

Történt egyszer, 1486 tavaszán, hogy az Osimóban élő Boccolino de Guzzino nevű *condottiere* fellázadt a pápa mint hűbérura ellen, és hogy hódítását megtarthassa, segítségül akarta hívni a törököt, hogy majd az nevezze ki őt kormányzóvá. Mátyás a pápa kérésére ekkor fenyegetően lépett fel a törököknél, akik tisztelve tekintélyét, elálltak a diverziótól. Egy év múlva azonban, 1487 tavaszán, amikor Mátyás éppen Ausztriában vezetett hadjáratot, felkereste őt az anconai Francesco Cinzio de Dionigi, tekintélyes polgár és koszorús költő, aki felajánlotta a város felletti fennhatóságot Mátyásnak, illetve Magyarországnak! Mátyás elfogadta a tervet; sőt De Dionigit magát megajándékozta a magyar–horvát tengerparton fekvő Buccari (Bakar) városával, Ancona városának pedig elküldte saját zászlaját és pecsétjét a magyar fennhatóság jeléül. Egy ideig a titkos diplomácia szintjén maradt a megállapodás, 1488-ban azon-

⁶ VESZPRÉMY (1990).

ban az anconaiak úgy ítélték meg, hogy nyíltan felléphetnek, és ezért kitűzték a magyar zászlót és proklamálták elszakadásukat a Szentszéktől. Legfőbb céljuk természetesen az volt, hogy Mátyás védelme alatt hajókereskedelmük, amelyen a város léte múltott, ment lehessen mind a velenceiek, erős vetélytársaik, mind a törökök támadásaitól. (Hiszen a törökök valóban nem merték megtámadni a magyar védelem alatt közlekedő anconai gályákat.) A pápa felháborodottan tiltakozott, Mátyás azonban csak szavakban engedett és egészen haláláig, 1490-ig Ancona magyar uralom alatt maradt.⁷

Camerinóba térve a székesegyházban találunk egy márvány sírkövet, amely Pier Lorenzo Calcillara gyalogos kapitány emlékére van állítva, aki Magyarországon esett el 26 éves korában a török ellen harcolva Pest ostrománál, és apja készítette emlékére ezt a feliratot. Olaszország sok más tartományában, sok más városában is lehetett ilyen kenotáfiumokat találni, hiszen vagy önkéntesként, vagy zsoldosként rengeteg olasz katona harcolt Magyarországon 150 évig a keresztény seregek sorában a törökök ellen. És egy olasz hadvezérnek, Savoyai Jenőnek köszönheti az ország, hogy végleg felszabadult a török alól. Ma a budai királyi vár előtt álló, Róna József által mintázott lovasszobra emlékezteti erre a magyarokat és a külföldieket. (Megjegyzendő, hogy a szobor eredetileg a zentai csata színhelyére készült, de Zenta városa végül is nem tudta kifizetni.)

Két város is található Marchéban, amelyek szintén egy olyan személyiségre emlékeztetnek, aki nagy érdemeket szerzett Magyarországon a török ellen is. San Giacomo della Marca (Márkai Szent Jakab), a Monteprandoneban született minorita szerzetes, aki az eretnekek ellen küzdött, a török ellen a kereszties hadjáratban vett részt. Például ő őrizte meg a kereszties hadjárat vezérének, San Giovanni da Capestranónak a zászlaját, amellyel ő magyar keresztieseit vezette győztes rohamra Nándorfehérvár alatt 1456-ban. Hunyadi János és Kapisztráni Szent János ezen hadjárata mentette meg jó pár évtizedre nemcsak Magyarországot, hanem talán Nyugat-Európát is a török inváziótól. A diadalmas csata egyetlen ismert tárgyi emléke éppen ez a hadi zászló, amelyet a monteprandonei templom sekrestyéje őriz (Santa Maria della Grazia). Fabria-

⁷ HAVAS (1965).

nóban ellenben a Santa Maria del Buon Gesù nevű templomban található egy 17. századi oltárkép, amely a szentet dicsőíti.⁸

Jesi városának két magyar vonatkozású emléke is van. Az egyik a Santa Maria del Portone nevű egykori templom, ahol 1454-től 1540-ig magyar pálosok laktak: az a magyar alapítású szerzetesrend, amely ettől az időtől kezdve lakott a római Santo Stefano Rotondóban is, amely a magyarok nemzeti temploma.⁹ A másik a Chiesa di San Lorenzo in Fonte. Itt egy 1633-ban állított márványtábla emlékeztet arra, hogy Bajországi Mária királynő, II. Ferdinánd felesége átutazott a városon, amikor a pápai államban tett látogatást. Ez az utóbbi emlék figyelmeztet minket egy történelmi-művelődéstörténelmi emlékcsoportra: az Itáliát járó zarándokok, diákok vagy utazók emlékirataira, naplóira, amelyekből az utóbbi időben már elég sokat megismertünk, és amelyek éppen a földrajzi adottságok miatt szinte kivétel nélkül elvezettek Marchéba is, és így tartalmazznak Marchéra vonatkozó feljegyzéseket is.

Az a hely, ami a magyaroknak is, mint minden katolikus népnek, szinte kötelező úticél volt Marchéban, az természetesen a loretoi Szent Ház. Loretonak az általánosan túl még különleges kapcsolata is van Magyarországgal, hiszen a legenda szerint az angyalok először magyar területre, vagyis a Fiume feletti Frangepán birtokra, Tersattóba szállították Mária házat és csak azután végleges helyére. Rengeteg zarándok kereste fel, ájtatoskodott, sokszor adományozott is pénzt vagy valami műalkotást a kincstárnak, jegyezte be nevét a vendégkönyvbe; sajnos, amikor Napóleon katonái 1799-ben kifosztották a bazilikát, illetve a Szent Ház kincstárát, akkor ezek mind eltűntek, és ezért csak a korabeli leltárakból ismerjük őket. Gyönyörűek lehettek, például Szent László magyar király gyémántokkal és drágakövekkel díszített aranszobra, vagy Báthory István erdélyi vajdának az az ajándéka, amelyet 1489-ben küldött Loretóba: egy hatalmas és gyönyörű Szűz Mária-szobor ezüsből, arany futtatással, amely a donátort is ábrázolta térden állva, és amelyet egy nagy veszedelemből való megmenekülése emlékére hálából szentelt a Szűznek. De sorolhatnám még a királyok, királynék, erdélyi fejedelmek, erdélyi fejedelemszönyök és más előkelőségek által adományozott kincseket, amelyek sajnos örökre megsemmisültek. Ami ma-

⁸ GALAMB (2019).

⁹ Vö. kritikámat: SZÖRÉNYI (2004).

radt, az az írásos emlékezés: ezek közül is a legmegindítóbb II. Rákóczi Ferencnek, a későbbi erdélyi fejedelemnek és a 18. század eleji Habsburg-ellenes szabadságharc vezérének önéletrajza, aki megírja, hogy milyen mély és megrendítő benyomást gyakorolt rá nemcsak a Szent Ház, hanem mellette a Sirolóban található numanai feszület is.¹⁰

Maceratában, a Chiesa di Santa Croceban található ismét egy Magyarországon harcolt katona, Pompeo Floriani epitáfiuma, aki vitézül küzdött többek között az esztergomi és a váci csatában 1595-ben. Az esztergomi volt az a csata, amelyben hősi halált halt a magyar reneszánsz legnagyobb költője, Balassi Bálint, aki egyébként feltehetőleg tanult is Padovában, kitűnően tudott olaszul, lefordította, illetve átdolgozta magyarra például Castelletti egy pásztorjátékát, és akinek a nagyságát csak az utóbbi időben kezdi felfedezni az olasz irodalomtörténet-írás.¹¹

San Severino egyik templomában (Chiesa di Santa Maria della Grazia) egy 18. századi oltárkép többek között ábrázolja Magyarországi Szent Erzsébetet is. Ez a nagy szent, aki Assisi Szent Ferencsel is levelezésben állott, Olaszországban legnépszerűbb természetesen Umbriában, hiszen a pápa éppen egy perugiai tartózkodása idején avatta szentté, de a ferencesek máshová is elvitték kultuszát, úgy látszik, így elkerülhetetlenül San Severinóba is.

Már csak egy városra emlékeztetnék, Recanatira. Ide két kapocs is fűzi Magyarországot. Az egyik ismét Bonfini, aki évekig élt és tanított Recanatiban, sőt itt időzésekor kapta meg a felkérést arra, hogy jöjjön Mátyás udvarába. A másik természetesen Leopardi, aki Magyarországon is rendkívül népszerű és szeretett költő. Tanúsítja ezt nemcsak sok-sok fordítása – ezeknek olasz nyelvű bibliográfiája már megjelent¹² –, hanem az is, hogy az egyik legnagyobb 20. századi magyar költő, az irodalomtörténészként és műfordítóként is nagyszerű Babits Mihály, aki Dante-fordításáért és -kommentárjáért San Remo-díjban is részesült, már első verseskötetébe, az 1908-ban megjelent *Levelek Írisz koszorújából* című versgyűjteményébe beillesztett egy gyönyörű verset, amelynek címe: *Recanati*. Ez tulajdonképpen Leopardi szájába adott belső monológ, amely Robert Browning módján pszichoportrét fest a költőről. Oly módon

¹⁰ SZÖRÉNYI (2020).

¹¹ DI FRANCESCO (2005: KÜL. 29–94).

¹² ÖRDÖGH (1998).

azonban, hogy természetesen a maszk mögött, amely Leopardié, ott van a Leopardival belső rokonságot, sőt azonosságot vállaló magyar költő önportréja is. A verset Dél-Erdélyben, Fogaras városában, a hatalmas havasok között írta Babits, aki akkor ott volt gimnáziumi tanár. A nyári szabadsága alatt tett utazásakor zarándokolt el kedves költőjének szülővárosába, és mesterien vegyítette egybe a hazai tél és az itáliai nyár képeit. A hosszabb költeményből hadd idézzek csupán egy versszakot, amely talán nemcsak Leopardi és a magyar líra szoros kapcsolatát igazolja, hanem azt is, hogy mennyire eltéphetetlenül egybefonódott egymással a századok folyamán az az olasz szellemiség, amelyet Marchéban ismerhettek meg a magyarok és a magyar tradíció egésze.

Mennyi kúta, mennyi szőlő, dombod
s kék virágod, szép Itáliám.
Merre sima vászonsátrad bontod,
az alatt nyíl az enyém is tán.
Vagy ott fenn, hol föld és felhő kondor,
hó alatt didereg az senyvedőn,
míg felül e fagyos lepedőn
komoran jár óriás komondor.

*

Megjegyzés:

Ezt a kis előadást nagyköveti megbízatásom végén, 1995. június 7-én mondtam el a Marche tartománybeli Senigallia városában, a Palazzo del Governo tornyos palotájában. Persze ott nem voltak lábjegyzetek, ezért a mostani változatba beillesztettem azokat, amelyeket annak idején a szöveg fogalmazása során felhasználtam, illetve azokat is, amelyek azóta ebben a tárgykörben megjelentek. Azért merem Lázár István, kedves barátom figyelmébe ajánlani ezt a kis tornyos írást, mert az ő, ebben a szövegben is emlegetett Bonfini-könyvét is egy tornyos palotában mutattam be annak idején, Ascoliban. Azt, hogy azután mindketten hogy tértünk egy ízben oda vissza, már ő megírta, én is, és ez összefügg Bonfinival is, Farkas Zoltánnal stb., stb.¹³ Lényeg az, hogy éljen és viruljon sokáig!

¹³ LÁZÁR (2015), illetve: SZÖRÉNYI (2012).

Felhasznált irodalom

- BANFI 1942 F. BANFI, *Ricordi ungheresi in Italia*, Roma, 1942.
- BANFI 2005a F. BANFI, *Ricordi ungheresi in Italia*, Roma, 2005.
- BANFI 2005b BANFI F., *Magyar emlékek Itáliában, Bővített, átdolgozott kiadás (Magyar-olasz tanulmányok – Studi italo-ungheresi)*, Kovács Zs. – Sárközy P. (szerk.), Kovács Zs. (ford.), Szeged, 2005.
- CSORBA 2010 CSORBA L., *Az én hőszám: Farkas Zoltán*, *Múlt-kor* (2010), https://mult-kor.hu/20100215_az_en_hosom_farkas_zoltan
- DI FRANCESCO 2005 A. DI FRANCESCO, *Kölcsönhatás, újraírás, formula a magyar irodalomban. Tanulmányok*, Budapest, 2005.
- GALAMB 2019 GALAMB Gy., *Santi ed eretici nella propaganda degli Osservanti*, in: F. Serpico (a cura di), *Gemma lucens: Giacomo della Marca tra devozione e santità*, Firenze, 2019, 1–12.
- HAVAS 1965 HAVAS L., *A Cortesius panegyricusa Mátyás és a pápaság diplomáciai érintkezésének tükrében*, *Irodalomtörténeti Közlemények*, 69 (1965), 323–327.
- LÁZÁR 1993 I. D. LÁZÁR, *Antonio Bonfini: storico umanista ascolano*, Ascoli Piceno, 1993.
- LÁZÁR 2015 I. D. LÁZÁR, „...et altera pars”, in: Hafner Z. (szerk.), *Szörényi László LXX.*, Budapest, 2015, 31–34.
- LÁZÁR 2018 I. D. LÁZÁR, *Due profili, uno ideale ed uno reale, di Mattia Corvino nelle opere di Bonfini (La traduzione latina di Averulino ed i Rerum Ungaricarum decades)*, in: M. Martellini (a cura di), *Antonio Bonfini (1427–1502) umanista e storico dell’Ungheria e i Bonfini da Patrignone*, *Atti del Convegno transnazionale di studi storici Italia – Ungheria (Montalto delle Marche, 20–21 e 27–28 giugno 2015, 1. köt., Teramo, 2018, 191–196.*
- MOLNÁR 2019a MOLNÁR A., *Magyar hódoltság, horvát hódoltság: magyar és horvát katolikus egyházi intézmények az oszmán uralom alatt*, Budapest, 2019.
- MOLNÁR 2019b A. MOLNÁR, *The Bosnian Franciscans in Ottoman Pest-Buda*, in: Şerefe. *Studies in Honour of Prof. Géza Dávid on His Seventieth Birthday*, Budapest, 2019, 307–337.
- ÖRDÖGH 1998 ÖRDÖGH É., *Leopardi visto dagli ungheresi / Leopardi magyar szemmel*, Szeged, 1998.
- SZÖRÉNYI 1996 SZÖRÉNYI L., *A Jókai-kódex kérdése a Szent Ferenc legendára vonatkozó újabb kutatások fényében*, in: Kecskeméti G. (szerk.), *Tarnai Andor-émlékkönyv*, Budapest, 1996, 273–281.
- SZÖRÉNYI 2004 L. SZÖRÉNYI, *Santo Stefano Rotondo in Roma*, H. Brandenburg – J. Pál (a cura di), Wiesbaden, 2000, (recensione), *Annuario, Studi e documenti italo-ungheresi*, 2004, 205–210.
- SZÖRÉNYI 2012 SZÖRÉNYI L., *Éljen Kun Béla! Suzy nimfomán*, Budapest, 2012, 113–116.

- SZÖRÉNYI 2020 SZÖRÉNYI L., *A kettéhasadt hegy. Rákóczi, a hívő katolikus, Magyar Szemle, Új Folyam, 29 (2020/3–4), 85–90.*
- VESZPRÉMY 1990 VESZPRÉMY L., *Magyar vonatkozású források Otranto ostromáról (1480–1481), Hadtörténelmi Közlemények, 103 (1990:1), 105–112.*

Episodes from the history of cultural encounters between the Marches and Hungary

The region located on the shores of the Adriatic Sea preserved numerous Hungarian related memorial sites. For instance, in the capital of the region, one of the most beautiful chapels of the Ancona Cathedral had been consecrated by a bishop of Hungarian descent in the thirteenth century. Furthermore, the Franciscans of Marche facilitated the establishment of the Franciscan order on the territory of the Hungarian Kingdom, whose presence would bring about the production of the very first Hungarian Codex, later known as the Jókai Codex. Finally, Antonio Bonfini born in Montalto, educated at Ascoli but buried in Hungary at Óbuda, would become the historian of King Matthias' humanist court. For his services, Hungarian nobility was conferred on him, as well. (Professor István Lázár celebrated in this book is an expert of Bonfini's life and oeuvre; he had written an Italian book on this subject published at Ascoli in 1993, and then an Italian article reflecting on the relation between Bonfini and King Matthias that also came out in the volume of a congress organised in Montalto and published in Teramo in 2018). There are so many other places worth mentioning, yet I confine my survey only to mention Loreto, perhaps, the most significant one, and its treasury outstandingly significant from a Hungarian perspective. Ferenc II Rákóczi was the distinguished visitor of this place. Moreover Recanati: Leopardi, who often mentioned Hungary in his texts, immortalised Recanati in their writings alongside with the poet Mihály Babits, who dedicated a famous poem to it, as well. A relic of Saint James of the Marche, a saint originating from this region, had been kept for centuries now in the gothic Church of the Szeged Franciscans, a church erected with the support of King Matthias's father, János Hunyadi.

Keywords: Marche region, Bonfini, Leopardi, Loreto, Ferenc II Rákóczi, Mihály Babits.